

DEBATS D'EDUCACIÓ

Els reptes socioeducatius de les segones generacions d'immigrants des d'una perspectiva transnacional Peggy Levitt

DEBATS D'EDUCACIÓ | 8

Una iniciativa de

Amb la col·laboració de

**Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

Consolat General dels EUA
Barcelona

Edició: Fundació Jaume Bofill
Provença, 324. 08037 Barcelona
Tel. 93 458 87 00
Fax 93 458 87 08
fbofill@fbofill.org
www.fbofill.org

Febrer 2007

Disseny gràfic: Amador Garrell

Impressió: Alta Fulla · Taller
Dipòsit Legal: B. 10.699-2007
ISBN: 978-84-85557-67-7

Índex

Introducció	5
1. Debats teòrics	11
2. Repensar la migració des d'una perspectiva transnacional	14
3. La segona generació	20
4. Centrant-nos en l'escolarització	26
5. Conclusió	31
Bibliografia	33
Nota sobre l'autora	39

Introducció

Estudiar la carrera de Farmàcia està «ben considerat» entre les noies gujarati, em va dir la Bindi, una hindú-nordamericana de segona generació amb 23 anys. Ella i la seva amiga Sonal evocaven les nombroses nits de dissabte que van passar mentre es feien grans. «Era com si tinguessis els teus companys de l'escola, –deia la Sonal–, però era ben clar que els teus veritables amics eren les famílies hindús que veïem cada cap de setmana». La Bindi i la Sonal viuen en ciutats de classe mitjana del nord-est dels Estats Units, en les quals hi ha escassos residents hindús. Mentre la mare de la Bindi seguia posant-li dal i chapattis a la carmanyola, la mare de la Sonal ja havia deixat de protestar davant les queixes de la noia respecte als companys de sisè que se'n burlaven. «En certa manera era un alleujament reunir-se els dissabtes i els diumenges amb nens que tenien el teu aspecte, menjaven com tu i tenien uns pares com els teus. No et calia donar cap explicació, ni preocupar-te de si als teus amics no els agradarien les olors que veïen de la teva cuina.»

La mare de la Sonal sempre tenia un mandir o petit altar a casa seva, però mai no en deia gran cosa als fills. Quan la Sonal anava a l'escola secundària, la seva família va començar a aplegar-se de manera informal per resar amb altres famílies hindús que vivien a prop. Hi havia algunes noies, com ara la Bindi, que tenien gairebé la seva edat. Quan tothom havia arribat, s'asseien al terra de la sala d'estar i cantaven baghans o oracions devotes. S'estaven la resta de la vetllada menjant i fent vida social, i mentre els pares colonitzaven la sala d'estar, la xicalla corria amunt i avall entre la cuina i la cambra de jugar del soterrani.

«Mentre t'anaves fent gran, –deia la Bindi–, sabies que tots els pares et vigilaven. Si s'esqueia que una altra família vivia a la teva ciutat, sempre t'estaves mirant sobre l'espatlla per assegurar-te que no hi eren si et

trobaves amb algú o anaves a algun lloc on se suposava que no hi havies d'anar. Era com un exèrcit de pares –explicava la Bindi–. Als oncles i a les tietes els amoïnava tant que nosaltres cresquéssim com cal, que no tenien cap problema a dir què havien de fer als fills dels altres.» Ella se sentia molt pressionada a portar-se bé i a ser una amfitriona o una convidada ben educada, perquè s'esperava «que tots nosaltres fóssim criatures hindús perfectes que eren constantment comparades entre elles.» Recorda que a l'institut d'ensenyament secundari li preguntaven sempre què volia fer quan fos gran. «No en tinc ni idea –deia– però pensava que se suposava que ho havia de saber, de manera que solia dir “enginyera”, perquè em semblava que això era una bona resposta. Se suposa que tothom ha de ser metge o enginyer. Però la veritat és que ni tan sols sabia el que fa un enginyer». En molts aspectes, les criatures com la Sonali i la Bindi estan entre l'espasa i la paret. Els seus pares es mostren ambivalents pel que fa a la seva adaptació a Amèrica i transmeten als fills aquesta barreja de sentiments. Desitgen que els fills s'hi adaptin, però no massa. La línia entre “ser massa americà” i “massa hindú” no és mai clara. Com que no pertanyen a una comunitat religiosa formal, que marca aquesta línia per als seus membres, han d'imaginar-se-la tot sols. Els nens sovint tenen la sensació que si destaquen en un aspecte, no són prou bons en un altre.

Quan van a la facultat, aquests mateixos adults joves han de trobar una resposta a qui són fora del context de la seva família. Els seus condeixebles del sud-est asiàtic esperen automàticament que es facin membres de la Associació d'Estudiant Asiàtics. Els seus companys d'habitació els fan preguntes que ells no poden respondre sobre l'hinduisme i l'islam. El món fa conjectures sobre qui són i ells, en alguna manera, en romanen sorpresos. Això incita els joves gujarati a cercar un conseller estudiantil hindú o a una noia musulmana a assajar què passa si porta un mocador de cap. «És un conjunt de coses –explicaven la Sonali i la Bindi–, per les quals finalment t'interesses a aprendre sobre la teva tradició, més que no pas t'hi obliguin els teus pares; que et fa il·lusió de trobar una comunitat amb idees semblants i que et rep amb els braços oberts; i que et sents responsable de representar el teu grup a la resta del món». «Va ser un gran alleujament –deia la Bindi–, parlar dels teus pares sense haver de donar explicacions a ningú, perquè tots estaven exactament en la mateixa

situació. No me'n sabia avenir que hi hagués 25 noies més amb famílies justament com la meva».

Les persones com en Dilip, de 25 anys, que es va anar fent grans tot assistint a reunions de la Swadhyaya, una comunitat religiosa hindú, tal vegada tenen algun avantatge. De petits, els han facilitat un marc, per bé que quan són adults a vegades el rebutgen. Molts van a colònies d'estiu de caire religiós, on s'estan una setmana assistint a actes de culte, jugant i estudiant amb altres nens d'arreu del país. «Aquests estius van ser molt importants per mi perquè era l'única època de l'any en què estava envoltat per nens que eren exactament com jo. En tornar sentia que la meva barreja (el fet de ser hindú i americà) era normal.»

El fet de créixer en un lloc com Nova Jersey, que compta amb una gran comunitat hindú, i no a una comunicat satèl·lit, com Massachusetts, també suposa una enorme diferència. En Dilip té molts cosins que viuen a Elizabeth, on la població hindú va assolir el 2000 més de 1.300 habitants. Recorda que hi anava de nen i pensava que la seva vida era molt diferent de la dels cosins. Anaven a l'escola amb molts nens gujarati. Un de cada dos establiments del centre era un restaurant hindú o una botiga hindú de comestibles. Tot el contrari de Lynnfield, on encara cal que vagis a tres ciutats més enllà per aconseguir garam masala.¹ «Això és bo i dolent, sap, –va dir tot pensatiu–, ells creuen que ser hindú és normal. No han d'esforçar-se gaire. Però mai no els cal sortir de la seva bombolla. Quan parlàvem d'on volia fer els estudis universitaris, la meva cosina deia que només volia anar a la Seton Hall o a la Rutgers, perquè es tracta d'universitats on estudien molts hindús. ¿Quan aprendrà a viure fora del seu gueto? »

Alhora que aquestes criatures s'esforcen pel fet de ser ètnics a Amèrica, també lluiten per aconseguir ser americans de segona generació al seu país d'origen. Aquesta és una altra prova amb múltiples mestres. Moltes de les famílies amb les quals vaig parlar mentre portava a terme aquest estudi s'enduïen els seus fills al seu país bastant sovint mentre creixien. Alguns hi tornaven cada any, i cada cop s'hi estaven tres o quatre mesos seguits. Aquests viatges són generalment recordats amb entusiasme, encara que presentaven reptes. El més important, tal vegada, era saber que tothom et vigilava. De la mateixa forma que la Sonali i la Bindi tenien

1. Barreja d'espècies que es fan servir en un bon nombre de plats hindús.

la sensació que els feien un «examen de bona educació» cada dissabte a la nit, les vacances a la terra natal també els semblaven a pares i fills una extensa fitxa informativa.

L'Anika, una gujarati de segona generació de 30 anys, viu amb els pares en una petita població propera a la frontera de New Hampshire. Els seus pares són puntals de la comunitat Swadhyaya. Ella va seguir assistint a reunions fins i tot quan anava a la universitat, tornant a casa els caps de setmana i fent classes als nens més petits. La Swadhyaya, deia, l'ajudava a tenir confiança en qui era ella mateixa i a fer el que era correcte fins i tot quan els altres triaven opcions equivocades. Si algú ha tingut una bona formació en la cultura hindú, aquesta persona és l'Anika.

Fa quatre anys, l'Anika va tornar a l'Índia amb el seu pare. Tot i que formalment es tractava d'un viatge per veure els avis, tothom sabia que, en realitat, la intenció era de conèixer un possible company. El seu pare li va dir que fos ella mateixa. Però ella es va adonar que tothom l'examinava minuciosament. Si no es mostrava prou respectuosa, o no era prou humil, o si les seves paraules de felicitació al cuiner no eren gaire entusiastes, notava desaprovació. No sabia ben bé com captenir-se correctament. «Em semblava com si fos a un lloc on tot el que havíem après a la Swadhyaya es visqués cada dia, però que les normes eren una mica diferents. Jo no ho acabava d'entendre.»

De tota manera, quan vaig visitar la seva família dos anys després, els seus parents no mostraven gaire tendència a cantar-ne les excel·lències. Ella tenia raó quan deia que la vigilaven atentament. Tanmateix, es van sentir satisfets amb el que havien vist. D'altra banda, estaven disposats a donar-li el benefici del dubte, ja que es van adonar que es captenia com ho va descriure el seu oncle: «El meu germà ens va visitar amb la seva filla Anika el 1999. Feia més de cinc anys que no els veiem. Ens preguntàvem com estaria la noia. Algunes criatures tornen aquí i és com si tinguessin al·lèrgia a l'Índia. No els agrada el menjar, la pols, la calor. Ella era molt diferent. Es va mostrar força interessada en tot. Era molt respectuosa. No esperava ser objecte d'atencions. Li vaig dir al meu germà que l'havia educat força bé. És possible criar bones criatures hindús, a Amèrica.»

Aquesta mena d'esbossos palesen alguns aspectes importants de l'experiència de la segona generació. D'una banda, alguns fills d'immigrants

viuen la vida en un entorn de relacions espès, dens i interfronterer, el qual abasta persones, llocs i valors arreu del món. Mentre els nens s'eduquen a Nova York o a Los Angeles, les seves vides es veuen profundament influïdes per factors molt distants. D'altra banda, les criatures emigren constantment entre sistemes socials diversos, en els quals operen normes i valors diferents. A casa seva, a l'escola, al carrer, o a casa de l'àvia quan són a l'Índia, es troben subjectes a un conjunt de regles i expectatives diferents i s'avaluen ells mateixos en relació amb diferents grups de referència. Aquest arrelament múltiple genera recursos i planteja reptes pel que fa a conseqüències educatives i professionals reeixides. En tercer lloc, l'experiència de segona generació canvia en funció del gènere i la classe, categories que són socialment construïdes i reconstruïdes constantment dintre d'àmbits socials transnacionals. No és el mateix el que s'espera d'un home que el que s'espera d'una dona, i les possibilitats que uns i altres tenen de prendre opcions i d'actuar segons aquestes opcions varia en funció de la classe. En última instància, el context importa. Els diferents països d'acollida tracten la diversitat ètnica, racial i religiosa de maneres diferents, la qual cosa té una enorme influència en les trajectòries d'adaptació. A més a més, la posició i la potència d'aquest país dintre de la jerarquia socioeconòmica mundial té influència sobre la situació de la seva diàspora. Si la comunitat immigrant és pròspera gaudeix de la possibilitat de reubicar-se pel que fa a la seva situació en relació al país receptor i al món.

Hi ha una sèrie de treballs, que augmenta ràpidament, sobre les experiències d'immigrants de segona generació als Estats Units i la naturalesa de la seva adaptació social i econòmica. No obstant això, una gran part d'aquests treballs només estableix un diàleg superficial amb els especialistes en migració transnacional. Segueix veient l'adaptació com un producte de forces que operen als països d'acollida, més que no pas com una combinació de factors dins les societats de procedència i d'acollida i també arreu del món. Una perspectiva transnacional presenta un altre tipus d'arguments. Sosté que els migradors segueixen invertint, votant i resant en els seus països nats mentre es van adaptant als països que els acullen, i que aquests dos processos no són antitètics sinó que es reforcen mutualment. Examina les formes en què les institucions

polítiques, econòmiques i religioses canvien donant resposta de maneres que faciliten un constant activisme transnacional. Des d'aquesta òptica, qualsevol anàlisi de l'experiència immigratòria ha de mirar necessàriament més enllà de l'entorn nació-estat i preguntar-se quins factors, si és que n'hi ha algun, afecten també les vides de la segona generació. Tot i que és poc probable que els fills dels immigrants es relacionin amb el seu país d'origen amb la mateixa intensitat i freqüència que els seus pares, les seves vides estan profundament modelades per llocs ben remots, i molts d'ells posseeixen les habilitats i relacions socials escaients per esdevenir activistes transnacionals si així ho volen i quan així ho vulguin. D'aquesta manera, si més no per alguns d'aquests i en certs aspectes de la seva vida, la incorporació està influïda per factors que actuen dins de les fronteres i factors que superen les fronteres.

En aquest treball, estudio de quina manera el fet d'emprar una òptica transnacional transforma la mena de preguntes que ens formulem sobre els fills dels immigrants i la mena de respostes que trobem. Resumeixo selectivament algunes de les investigacions portades a terme fins ara, bo i posant una atenció especial en les conseqüències educatives. Els meus comentaris es fonamenten, en part, en la meua pròpia recerca sobre migració transnacional i religió en quatre comunitats immigrants que viuen a l'àrea metropolitana de Boston. Vaig entrevistar 247 persones, entre elles musulmans del Pakistan, hindús de l'estat de Gujarat (Índia), protestants de Governador Valadares (Brasil) i catòlics irlandesos de la península d'Inishowen, situada al comtat de Donegal. Vaig viatjar també a totes les comunitats d'origen, on vaig parlar pel cap baix amb 50 parents i amics de les comunitats d'on procedeixen els migradors (Levitt 2007). Un dels objectius del present estudi era entendre com els migradors i les seves famílies fan servir la seva fe per pertànyer alhora al país d'origen i al país d'acollida i en quina mesura això afecta el seu compromís cívic.

1. Debats teòrics

Els debats sobre l'adaptació dels immigrants als Estats Units es caracteritzen per una línia discontinua que separa els neo-assimilistes dels assimilistes segmentats. Cadascuna d'aquestes perspectives admet que els models d'assimilació, aculturació i integració varien segons el país i l'entorn de partida, les característiques dels immigrants, les habilitats d'enclavament dels immigrants i el context polític, social i econòmic de les comunitats d'origen i d'acollida. Els neo-assimilistes argumenten que els immigrants acabaren adoptant els valors americans predominants (és a dir, de la classe mitjana blanca) i aconseguiran la paritat socioeconòmica amb el corrent dominant. Admeten, tanmateix, que qualsevol conceptualització viable d'adaptació ha de reconèixer que l'etnicitat i la raça estan vinculades amb diferències socials i culturals que tenen influència sobre els seus resultats. (Alba i Nee 2003: 11; cfr. Jacoby 2004; Kivisto 2001). Diuen que les diferències que caracteritzen les onades immigratòries del passat i actuals, i el seu impacte sobre la integració de la segona i posteriors generacions, han estat exagerades.

Els que se situen a l'altra banda observen proves cada cop més importants d'"assimilació segmentada", en la qual els americans de segona generació s'incorporen als Estats Units mitjançant diverses trajectòries possibles, entre elles acabar per formar part del corrent blanc predominant, romandre ètnic o esdevenir part de les classes més baixes tot patint, d'aquesta manera, regressió social (Portes, Fernández-Kelly i Haller 2005; Portes i Zhou 1993; Portes i Rumbaut 2001; Rumbaut i Portes 2001). L'assimilació segmentada entre els membres de segona generació pronostica resultats diferencials d'aculturació selectiva, consonant i dissonant, la qual cosa depèn en gran part de variables pel que fa a circumstàncies familiars, entre les quals es troben l'estatus socioeconòmic, les estratègies

d'incorporació i adaptació al país d'acollida i la diferència quant a hàbits de criança. L'aculturació selectiva, normalment relacionada amb un estatus socioeconòmic familiar més elevat, suposa, així mateix, un interès més gran en la societat de procedència i en la seva cultura, tradicions i patrimoni. L'aculturació consonant és aquella en què els fills dels immigrants i els seus pares cerquen d'assolir de manera simultània i activa una assimilació accelerada en el si del corrent dominant de la societat d'acollida, mentre que l'aculturació dissonant presenta un salt generacional en què els fills dels immigrants poden menysprear bo i mantenint els costums del país nadiu mentre se submergeixen en les cultures i contracultures juvenils del nou país (vegeu també Suárez-Orozco i Suárez-Orozco 2001). Segons un consens emergent, l'aculturació selectiva associada amb una conservació ètnica selectiva, incloent-hi la llengua, dóna lloc als resultats socioeconòmics més positius.

Hi ha, ahora, un reconeixement cada cop més gran que cal entendre la migració com un procés transnacional. Aquests coneixements ens impulsen a abandonar el nacionalisme metodològic o el supòsit que la vida social s'organitza automàticament i lògica en entorns nació-estat, ja que aquesta assumpció no ens permet de veure moltes de les formes en què realment opera el món (Wimmer i Glick Schiller 2003).

Per adquirir aquesta dinàmica cal substituir el focus nacional per un focus transnacional. Això no vol dir negar la importància constant de les nacions-estat ni el fet que els estats segueixen regulant molts aspectes de la vida. Tampoc és argumentar que tot es produeix per factors que operen més enllà de les fronteres nacionals. En realitat, en molts casos, aquests tan sols juguen un petit paper secundari a la trama. És a dir, que per entendre el món d'avui cal preguntar-se com els individus i els grups s'organitzen en realitat, sense assumir, a priori, que encaixen perfectament dintre d'un continent nacional.

Una mirada transnacional comença amb un món que no té fronteres ni límits, i tot seguit explora quins tipus de límits existeixen i perquè sorgeixen en un context històric concret. Malda per no fer massa èmfasi en allò que és global ni allò que és local, i per mantenir aquestes capes socials, juntament amb tot el que hom hi troba enmig, en una conversa fèrtil entre elles. El món és massa ample, profund i complex per ser captat per una

lent que només enfoca un sol nivell de l'experiència social. Una perspectiva transnacional tracta de fixar-se en tots els nivells d'interacció social alhora i de comprendre de quina manera aquests s'informen mútuament. Reconeix que alguns processos socials tenen lloc a l'interior de les nacions mentre que molts d'altres, per bé que s'originen en entorns nacionals, també ultrapassen els límits nacionals (Khagram i Levitt 2007).

2. Repensar la migració des d'una perspectiva transnacional

Comprendre la migració com un procés transnacional, i que les persones pertanyeran simultàniament a aquest país i a les seves pàtries nadiues a llarg termini, palesa diverses coses importants i ens exigeix repensar categories socials importants.

En primer lloc, els migradors i els seus fills organitzen nombrosos aspectes de la seva vida al voltant del país d'origen al mateix temps que esdevenen part dels països que els acullen. Mantenen el contacte amb amics i parents i els donen un suport social i econòmic més enllà de les fronteres, tornant de visita a la pàtria, envien o reben trameses socials i econòmiques, i participen en la vida política i cívica. També intervenen en activitats col·lectives transnacionals, les quals creen i recreen institucions religioses, civils i polítiques; donen suport a importants millores en infraestructures i serveis socials i impulsen el compromís cívic i polític a la seva terra i a la terra d'acollida. A més a més, les institucions transnacionals ofereixen als nouvinguts canals de participació i ocupacions empresarials dels quals, altrament, podrien quedar-ne exclosos.

Aquestes activitats canvien espectacularment el significat de la incorporació. L'experiència immigratòria no és pas un viatge lineal, irreversible des d'una pertinença a una altra. Al contrari, els migradors van oscil·lant, ara una cosa ara l'altra, entre enviar, rebre i altres tendències en diferents fases de la seva vida. Com més institucionalitzats estan aquests lligams, o fonamentats en sistemes jurídics, d'assistència sanitària i de pensions a ambdues bandes de la frontera, més possibilitats hi ha que les vides transnacionals resisteixin i perdurin més enllà de la primera generació (Caglar, 2002). Els nouvinguts no s'adaptaran completament ni romanaran totalment concentrats en la seva terra natal, sinó que seguiran teixint

hàbilment alguna combinació de totes dues coses (Levitt i Glick Schiller, 2004; Morawska, 2003).

Gran part dels estudis segueixen aferrant-se obstinadament a categories definides nacionalment que enfosqueixen els processos transnacionals i translocals. Glick Schiller i els seus col·legues (2006:614) proposen centrar-se en la incorporació, definida com els processos de construir o mantenir xarxes de relacions socials mitjançant les quals un individu o un grup organitzat d'individus es connecta a una institució reconeguda per un o més estats. Els migradors no s'integren simplement als nous marcs a través d'una via única i exclusiva. Més aviat, hi ha una o més modalitats possibles d'incorporació, cada una de les quals pot prendre múltiples camins (vegeu també Werbner 2000). No assumint, a priori, que els migradors segueixen unes vies determinades, l'investigador descobreix categories força remarcables que són en realitat bastides a través del temps i l'espai. Més que no pas assumir una via ètnica, la qual cosa sustenta una gran part dels treballs sobre migració, podríem descobrir, al contrari, que els migradors estableixen una relació amb les institucions mitjançant les seves identifications religioses.

Aquest punt de vista desafia el mateix concepte de generació. Les experiències generacionals es conformen per experiències comunes durant la joventut que creen un marc o panorama comú de referència que influeix en l'activisme social i polític posterior (Mannheim, 1951; Eckstein 2002). En molts casos, però, la socialització i la reproducció social es produeix a través de les fronteres, donant resposta a, pel cap baix, dos entorns socials i culturals. Fins i tot els nens que no tornen mai al país d'origen dels seus pares es crien en llars on persones, valors, productes i reivindicacions que pertanyen a un altre lloc es troben presents cada dia. De la mateixa manera, els fills dels no-migradors s'eduquen en xarxes i entorns socials amarats de persones, recursos i trameses socials procedents del país d'acollida. Per a aquests individus, l'experiència generacional no està delimitada territorialment. Es fonamenta en experiències reals i imaginades que són compartides a través de les fronteres, independentment d'on algú va néixer o viu actualment (Fouron i Glick Schiller 2002). Concepció la generació com un procés lineal, que suposa uns límits ben definits entre una experiència i l'altra, implica la separació entre la socialització

dels migradors i la dels no-migradors, així com unes xarxes socials que tal vegada no existeixen. A més a més, com ens recorden Waters i Jiménez a propòsit del context dels EUA, a diferència d'anteriors etapes de migració ara es troba en curs una reposició de nous immigrants, en qualsevol moment en el temps cada generació és una barreja de cohorts i cada cohort presenta una barreja de generacions (Waters i Jiménez 2005: 107 i 21). Les experiències vitals dels infants educats en àmbits socials transnacionals seran constantment informades per noves injeccions de productes socials i culturals importats per cada nova aflluència d'immigrants.

D'altra banda, aquells que viuen en àmbits socials transnacionals es manegen amb (si més no) dos grups d'idees, sovint enfrontades, pel que fa a raça, gènere i classe, i amb imatges en conflicte sobre el progrés i l'èxit. El que pensa la gent a l'Amèrica Llatina i als Estats Units sobre la raça, posem per cas, se situa, en molts aspectes, a l'extrem oposat. Completament diferent. Mentre que als EUA una gota de sang negra significa que hom és una persona de color, a la major part dels països llatinoamericans, qualsevol tipus de connexió amb la blancor possibilita ascendir en la jerarquia racial i de classe. La forma en què la raça, així com els fets socioeconòmics concomitants, es classifica, per força ha de presentar una resposta diferent. Els fills dels immigrants elaboren els seus propis criteris, els quals combinen factors del país d'origen i del país d'acollida. El lloc on s'ubiquen en aquestes jerarquies d'estatus és un resultat conjunt de factors del país d'origen i el país d'acollida. Si volem corregir els efectes socioeconòmics d'aquestes posicions, també cal una resposta transnacional.

Una segona cosa que va quedar palesa per l'ús d'una òptica transnacional és que a vegades la migració afecta tant les persones que romanen com les persones que es traslladen. En certs casos, els vincles entre els migradors i els no-migradors són tan forts i estesos que la migració també transforma radicalment la vida dels individus que romanen al seu país.² Aquests no han de traslladar-se a un altre lloc per participar a través de les fronteres. Les persones, els diners, i el que he anomenat trameses socials –les idees, pràctiques, capital d'infraestructura i identitats que

2. Al llarg d'aquest llibre he emprat el terme *migrador*, més que no pas *immigrant* o *emigrant*, per tal de reflectir aquesta condició intermèdia.

els migradors envien a les comunitats d'on procedeixen— impregnen les seves vides quotidianes, tot canviant-ne la manera d'actuar i desafiant les seves idees pel que fa al gènere, el bé i el mal, i allò que haurien de fer i no fer els estats. Els grups religiosos, socials i polítics als quals pertanyen també comencen a operar a través de les fronteres.

Els no-migradors senten prou històries, miren prou fotografies i prou vídeos de festes d'aniversaris i de casaments que procedeixen del país d'acollida que també comencen a imaginar-se la vida en un altre lloc. Cobegen vestits i complements que s'han convertit en una peça habitual del codi vestimentari. Desitgen captenir-se segons les normes que imaginem que operen als Estats Units, de les quals tenen notícia cada cop que parlen per telèfon, reben un correu electrònic o bé la visita d'algú. En aquests casos, els migradors i els no-migradors, tot i estar separats per una distància física, encara ocupen els mateix espai social. Malgrat que les lleis i les fronteres polítiques limiten els moviments i la ciutadania formal, llurs vides estan intensament connectades mitjançant les innombrables activitats econòmiques, polítiques i religioses que travessen les fronteres. Allò que els passa als que es troben al país receptor no es pot pas separar del que els passa als que romanen al país natal, ja que els seus destins estan indissolublement enllaçats. Quan un petit grup està compromès de manera regular al seu país d'origen, i altres grups hi participen periòdicament, els esforços combinats d'ambdós sumen. Considerats en conjunt, constitueixen una força social capaç de transformar l'economia, els valors i la vida quotidiana de regions senceres.

Un factor que impulsa aquests canvis és l'enorme quantitat de diners que el migradors envien a casa seva. Segons el Banc Mundial, la xifra de la tramesa oficial (93.000 milions de dòlars) el 2003 pot representar només la meitat dels fons que la gent envia en realitat. El mercat de la tramesa global pot ser realment ser tan elevat que arribi als 200.000-300.000 milions de dòlars anuals (Hussain, 2005). Països com ara Albània, Croàcia, El Salvador, les Samoa i Jordània es troben entre un nombre cada cop més gran de països les trameses dels quals ultrapassen afluències de capital privades i oficials i constitueixen la principal font de moneda estrangera. (Buch i Kuckulenz, 2004). Depenen tant d'aquestes trameses que les seves economies podrien ensorrar-se si aquelles minvessin. Per evitar que

això succeeixi, nombrosos governs ofereixen actualment als emigrants algun tipus de pertinença de llarga distància i a llarg termini. Estats tan diferents com ara França, Irlanda, Grècia, la República Dominicana, el Brasil, Itàlia, Portugal i la Xina, donen als emigrants i als seus descendents plens drets quan tornen a llurs països nats, fins i tot si són titulars d'un passaport d'un altre país. Colòmbia fins i tot concedeix drets polítics als emigrants que es troben a l'estranger bo i permetent que els expatriats triïn representants a l'assemblea legislativa colombiana (Glick Schiller i Levitt, 2006).

Observar els migradors i no-migradors d'una manera transnacional també deixa ben palès que les seves vides pateixen la influència de la gent i de les organitzacions no tan sols en molts altres llocs, sinó també en molts altres nivells d'experiència social. La relació entre vilatans salvadorencs i els membres migradors de la seva família a Los Angeles no es dona tan sols en funció dels lligams específics entre aquests dos entorns locals. És també una conseqüència de lligams entre els governs del Salvador i dels EUA i entre l'església catòlica del Salvador i dels EUA (Menjivar, 2003; Hamilton i Chinchilla, 2001). Anàlogament, la comprensió de les vides religioses dels brasilers a Massachusetts exigeix anar més enllà de les relacions entre determinats grups de feligresos a Boston i al Brasil i situar-les dins el context de l'espessa i multicapa xarxa de connexions confessionals que uneix tots dos països.

Al mateix temps, una òptica transnacional subratlla la importància del lloc. El paisatge urbà, o bé el cada cop més nombrós paisatge suburbà i rural, que constitueix el teló de fons d'una colònia, té una influència poderosa en la simultaneïtat. Si un lloc determinat ha estat tradicionalment una destinació immigrant o bé si només ho és des de fa poc temps; la seva cultura política; la seva tradició pel que fa a la participació ciutadana; com es tracta la diversitat religiosa, racial i ètnica, les estructures del mercat laboral, i la natura de les zones edificades, tot plegat conforma la relació entre els compromisos transnacionals i les modalitats i vies de l'adaptació dels immigrants (Glick Schiller et al. 2006). Els investigadors de la migració a Europa, especialment, han observat la relació entre la mida i la significació de determinades ciutats i models d'incorporació i colonització (Rex 1996; Bommers i Radke 1996). El terme escala, tal com

ha estat desenvolupat per Brenner (2004), N. Smith (1993), Swyngedouw (1997) i altres va ser proposat per reflectir la situació diferencial de ciutats dintre de jerarquies de poder econòmic i cultural. Aquests enfocaments espacialitzats a la condició d'estat mostren que, en aquesta època de globalització, no només canvia la relació entre localitats, sinó també la que existeix entre localitats i estats (Glick Schiller i Levitt 2006).

El fet de fixar-nos en l'escala urbana i en la política d'immigració a través de les nacions-estat, defensen Glick Schiller i els seus col·legues (2006), ens permet de veure perquè les experiències dels migradors en la construcció d'àmbits socials en ciutats globals són, sovint, tan semblants (Eade 1997; Sassen 2001). En una línia similar, Caglar (2006) proposa un marc per examinar el creixement diferencial i l'èxit de les Associacions Socials Comunitàries en el context de les sempre canviants relacions estat-espai sota el neoliberalisme. Finalment, l'estatus jerarquitzat de la nació d'origen és reflecteix sovint en la condició dels seus emigrants en els països d'acollida (Patterson 2006). Quan existeix una col·laboració estratègica i moviment de cervells, l'estatus de les comunitats transnacionals millora pel que fa al sistema global més ampli.

3. La segona generació

El repte consisteix a portar els debats sobre l'experiència de segona generació i la migració transnacional a un diàleg més intens, basat en un conjunt més rigorós d'indicadors i supòsits. Fins ara, la major part de la investigació que tracta de fer això observa un activisme transnacional limitat entre els fills dels immigrants, en part, perquè defineixen el transnacionalisme d'una manera limitada. Alba i Nee (2003:151), tot i que reconeixen la importància dels lligams transnacionals a la primera generació, qüestionen «que el transnacionalisme tingui la capacitat de travessar generacions a gran escala». Problemes legals, ens diuen, bo i citant el cas dels immigrants xinesos, que van mantenir vincles transnacionals durant generacions fins que els canvis en les lleis d'estrangeria els van obligar a convertir els seus emplaçaments en residència permanent. «Poques famílies se sentiran de debò a casa seva en més d'un lloc», i «és improbable que la majoria dels infants creixin en dues societats». I encara més, si segueix el vell model d'atrició lingüística de tercera generació, nombrosos joves no podran comunicar-se eficaçment amb la gent que es queda. «En resum», conclueixen, «el transnacionalisme és un fenomen important, però les seves ramificacions per a les generacions nascudes als EUA són, en el millor dels casos, poc clares, i més que probablement es presenten una magnitud modesta».

Fent servir paràmetres com ara els viatges a la pàtria, les trameses, la migració circular, el compromís polític i l'ús de mitjans d'informació del país d'origen entre els infants dels immigrants de Nova York, Kasinitz et al (2004) pronostiquen així mateix que les seves implicacions transnacionals seran bastant limitades. «En tots els grups amb els quals vam parlar, hi ha almenys algunes persones de segona generació que mantenen forts lligams amb els països natal dels seus pares» (2004:6). En part a causa

de la proximitat geogràfica, els dominicans de segona generació van expressar una major activitat transnacional, juntament amb colombians, equatorians, peruans i antillans, també força transnacionals en alguns aspectes. Els xinesos i els jueus russos que van ésser enquestats obtinueren una puntuació considerablement més baixa en les seves mostres. Això no resulta «en absolut obvi». Ells arriben a la conclusió, tanmateix, que «els pares transnacionals produiran fills transnacionals» (2004:6). Les seves troballes són corroborades per l'Enquesta Longitudinal sobre els Fills dels Immigrants (Children of Immigrants Longitudinal Survey (CILS), de Portes i Rumbaut, que també va posar de manifest nivells d'afeccions transnacionals relativament baixos, fonamentant-se en l'eficiència lingüística, on els enquestats se senten com a casa, les trameses i la freqüència dels viatges.

Estic d'acord que la segona generació no es dedicarà a activitats transnacionals amb la mateixa intensitat, freqüència i abast que els seus pares. Els infants que es crien físicament a un país d'acollida són socialitzats principalment en aquest nou entorn. Però com la Sonal i la Bindi, de qui he tractat més amunt, molts joves emigren sovint entre mons culturals múltiples. A l'escola es veuen sotmesos a valors americans, però a casa seva i els caps de setmana viuen dins un espai ètnic, per no dir transnacional, que segueix estant fortament modelat, mitjançant les seves connexions religioses i cíviques, per forces externes als Estats Units. Les activitats transnacionals no seran fonamentals a les seves vides, ni tampoc no participaran de les mateixes formes que els seus pares. Els individus criats en llars impregnades de valors, comportaments i contactes remots, però, posseeixen la capacitat i les connexions per esdevenir actors transnacionals si així ho volen i quan així ho vulguin. D'altra banda, les institucions a les quals aquests joves pertanyen a escala local també formen part, sovint, de xarxes organitzatives denses que els vinculen amb gent i llocs d'arreu del món.

Quan manegem factors adjunts transnacionals, com la fluïdesa lingüística, els viatges a la terra natal, o el desig de viure-hi, passem per alt els nombrosos tipus de connexions socials i possibilitats que són possibles sense moviment o un bilingüisme o biculturalisme totals. Fins i tot si algú no vol tornar a viure mai més a Mèxic, i no presenta una fluïdesa completa

en espanyol, pot participar significativament en la vida de la comunitat i comptar amb les relacions socials i les destreses per fer-ho. Les organitzacions civils, polítiques i religioses que els envolten a Mèxic i als EUA fomenten i faciliten la conservació de múltiples pertinences. Així, mentre la major part dels fills dels immigrants no tindran una participació constant i sistemàtica al país d'origen, les seves trajectòries vitals es veuen, no obstant, profundament conformades per les forces que operen en els àmbits en els quals es troben inserits. De fet, Haller i Landolt (2005) van descobrir que és més probable que els aculturats selectius s'interessin pel país natal. Aquest és l'únic estudi que he trobat que contempla la relació entre l'assimilació de la segona generació i els lligams transnacionals. Les troballes són una mica confuses però tracten d'escodrinyar-ne els aspectes positius i negatius. Tot i que podrien representar una minoria bastant petita, el seu nombre podria ser força elevat (Jones-Correa 2001).

No resulta estrany, doncs, que els estudis etnogràfics, bo i utilitzant una sèrie diferent de paràmetres, descriguin un altre panorama. Allò que importa no són únicament els compromisos transnacionals en si; també importa com els factors transnacionals influencien les experiències vitals. Prenent-se seriosament l'àmbit social, i definint el compromís transnacional amb més amplitud, tot incloent vincles socials, culturals, emocionals i afectius, així com compromisos econòmics i polítics que presenten alts i baixos al llarg del temps, aquests autors descobreixen que hi ha més joves implicats amb els seus països d'origen i que les seves vides estan fortament conformades per forces procedents de la terra nadiua.

Les seves activitats varien considerablement segons el grup. Vivian Louie (2006), va trobar contrastos força marcats entre les formes en què els nens dominicans i xinesos construïen la relació entre etnicitat i transnacionalisme. Els xinesos enquestats es veïen en gran manera com a subjectes ètnics (mostrant poques pràctiques i tendències transnacionals), mentre que els dominicans enquestats recalaven tendències transnacionals i ètniques. Louie sosté que el bilingüisme, la proximitat al país natal, l'època de la vida en què hom es troba, l'entorn familiar, les relacions pares-fills i l'existència d'enclavaments ètnics explica aquestes diferències.

Altres recalquen les maneres en què les pràctiques transnacionals flueixen i reflueixen al llarg de la vida i de les generacions (Smith 2006, Espiritu i Tran 2002). Quan es troben a punt de casar-se o de criar els infants, els mateixos individus que mostraven poc interès vers el país natal i la cultura dels pares poden activar els seus contactes dintre d'un àmbit transnacional per tal de cercar un cònjuge o uns valors per ensenyar als fills (Espiritu i Tran, 2002). Les activitats transnacionals dels joves mexicans que foren estudiades per Smith (2006), van canviar a mesura que passaven de l'adolescència als inicis de l'edat adulta. Feien servir pràctiques i emplaçaments transnacionals per redefinir ubicacions socials de segona generació i el significat de mexicanitat a Nova York. Les pràctiques transnacionals eren, també, una manera per als joves de fer front a la marginació que patien al EUA, i de diferenciar-se dels negres i porto-riquenys. Levitt (2007) també va descobrir canvis importants pel que fa als compromisos transnacionals al llarg del cicle de la vida. Les mateixes persones que ens els primers anys de l'edat adulta eren irlandesos-americans consumats, es van convertir en activistes transnacionals quan els seus fills ja eren crescuts i ells eren de mitjana edat i tenien carreres estables.

Altres especialistes destaquen les formes en què la segona generació, mentre s'assabenta de més coses sobre les històries de la família i els països d'origen, incorpora elements d'aquests relats i experiències al seu autoconcepte. Alguns, com a conseqüència d'això es tornen més transnacionalment actius, mentre que d'altres adquireixen noves formes de pensar sobre la seva ubicació als Estats Units. Wolf (2002), Virruel-Fuentes (2006), i Espiritu (2003) suggereixen la noció de transnacionalisme emocional. Els fills dels immigrants estan situats entre un conjunt de diversos punts de referència generacionals i de localització, el quals sovint es troben en conflicte, entre ells els dels seus pares i avis, així com els propis, que constitueixen alhora perspectives reals i imaginades. En conseqüència, la formació de la identitat ètnica té lloc en múltiples emplaçaments. Mentre els estudiants universitaris xinesos i coreans-americans de segona generació que Kibria (2002) va estudiar informaren que les forces transnacionals no representaven cap paper important en llurs vides, van arribar a entendre que la pertinença xinesa o coreana podia tenir un valor estratègic, ajudar-los a explotar les gratificacions potencials de

l'economia global i a ultrapassar les barreres racials pel que fa a la mobilitat que podrien trobar-se en les seves futures vides professionals (Vegeu també Smith 2006; Fouron i Glick Schiller 2002). Al mateix temps, també eren profundament conscients de les barreres a les quals feien front per ser acceptats plenament dins la societat xinesa i coreana.

L'abast dels lligams transnacionals a través de les fronteres depèn de la mesura en què els joves pertanyen a organitzacions cíviques, polítiques i religioses que siguin, al seu torn, transnacionals. Depèn, així mateix, de la potència de les xarxes familiars transnacionals a les quals pertanyen els joves. Levitt (2007) va descobrir que molts dels joves hindús gujarati que va estudiar sentien forts vincles respecte a l'Índia perquè pertanyien a comunitats religioses allà fermament arrelades. La religió no acomplia la mateixa funció entre els musulmans pakistanesos en els primers anys de l'edat adulta, perquè aquests pertanyien a mesquites independents que no formaven part de xarxes nacionals o transnacionals més grans. No obstant això, les ideologies religioses i polítiques articulades al país d'origen, sovint ressonen d'una manera diferent dins l'entorn del país d'acollida. Segons Kamat i Mathew (2003), els hindús dels Estats Units adopten la ideologia cultural de l'Hindutva, fins i tot a l'interior (i paradoxalment a causa del discurs liberal dels EUA) perquè el discurs multiculturalista americà reifica les minories desateses, fomentant així una hindú-americanitat d'aquesta mena. Com que es tracta d'una ideologia relativista, tolera una certa mesura de fonamentalisme (Kamat i Mathew 2003: 12-13, Kurien 2004). Dhooleka Raj (2000) descriu un procés semblant respecte dels hindús joves a la Gran Bretanya, bo i documentant com els joves despleguen la seva identitat hindú per tal de diferenciar-se dels musulmans o d'altres asiàtics.

En definitiva, els diferents arguments d'aquest debat no són tan oposats. Ningú no discutiria que els assumptes relacionats amb el país d'origen dominaran les vides de la segona generació, ni que les activitats i els interessos d'aquesta seran modelats principalment per aquells. Si els individus acaben forjant o conservant algun tipus de contacte transnacional depèn de fins a quin punt estan educats en un espai transnacional i de la mesura en què estableixen contactes amb institucions que operen més enllà de les fronteres. Fins i tot en absència de nivells elevats de pràcti-

ques transnacionals, factors interfronterers modelen les trajectòries vitals de la segona generació, i representen, per alguns, un conjunt alternatiu d'eines i recursos amb què ubicar-se al món.

4. Centrant-nos en l'escolarització

En el context de societats ètnicament diverses i cada vegada més transnacionals, com interacciona l'escolarització amb les jerarquies de desigualtat? Reprodueix el sistema educatiu merament les desigualtats bo i reproduint l'ordre social existent? O ajuda l'escolarització a superar les desigualtats socials tot promovent oportunitats de mobilitat?

Créixer en un àmbit social transnacional, i migrar sovint físicament i emocional/culturalment travessant les fronteres, comporta diverses implicacions per a l'experiència educativa. Algunes famílies realment es mouen d'una banda a l'altra durant l'any escolar. A molts nens els envien als països d'origen cada estiu perquè aprenguin els costums nadius. El país d'origen és també el lloc on els adolescents, sobretot les noies, són enviats a viure per uns pares amoïnats pel relaxament moral i la llibertat sexual generalitzada del país d'acollida i per la seva incapacitat per combatre'ls. És, a més a més, el lloc on són enviats els nens quan fracassen a l'escola i els cal una segona oportunitat. En el millor escenari, aquests joves adquireixen fluïdesa bilingüe i biculturalment. En el pitjor escenari, no dominen prou ambdues cultures i, com a conseqüència, es queden relegats als marges de la societat en tots dos entorns.

El fet de moure's entre mons socials i culturals múltiples produeix tensions. El poder i l'autoritat al si de les llars dels immigrants sovint recau en el cap de la família. Tant si les llars són transnacionals com si no, els fills tenen, i de molt, més capacitat per gestionar la cultura del país d'acollida que els seus pares. Mentre que els pares poden viure i treballar en enclavaments ètnics, ells estableixen més contactes amb el corrent dominant, ja que s'hi exposen cada dia quan van a l'escola. En general tenen més habilitats lingüístiques que els pares. En les llars de migradors pobres i obrers, l'infant sovint adopta el paper de pare o mare i aquests es tornen

dependents del fill o de la filla, bo i necessitant-lo per gestionar els sistemes d'assistència sanitària, educatiu i jurídic.

Els pares també transmeten als fills missatges oposats quant a la forma en què aquests haurien de relacionar-se amb la cultura predominant. Desitgen afavorir la competència cultural, però també protegir els fills d'influències corruptores de la nova societat. Sovint el pares creuen que esdevenir americà és perjudicial per a la realització d'un adolescent i que pot tenir conseqüències nefastes per a la salut mental d'ells mateixos (Suárez-Orosco i Suárez-Orosco 2001). Com a conseqüència, els fills de les minories tenen tantes possibilitats d'experimentar les institucions de la societat dominant, especialment les seves escoles, com a un terreny hostil que reproduïx condicions de desigualtat, com d'experimentar-les com a un camp d'entrenament que els servirà per capgirar aquesta jerarquia d'estatus.

Així doncs, els infants estan sotmesos a una pressió terrible, però també posseeixen un enorme poder i influència sobre els seus pares, la qual cosa pot tenir conseqüències perjudicials. Han arribat a allò que Suarez Orosco i Suarez Orosco (2001) anomenen el compromís dels immigrants –han d'obeir els pares i senten un terrible sentiment de culpa i obligació vers ells perquè saben que la seva família va emigrar per oferir-los una vida millor. Fuligni (2006) argumenta que, tot plegat, aquest sentiment de sentir-se obligat dóna sentit a les vides dels infants mentre assisteixen a les escoles i s'adapten a la societat americana. Aquest sentit, al seu torn, afavoreix el seu benestar psicològic i els forneix la motivació per treballar aplicadament a l'escola. Encara que els infants de segona generació a vegades presenten un sentit d'obligació menor que la primera generació, els valors que posen en joc per ajudar la família segueixen sent superiors que els de la major part dels adolescents americans (Fuligni 2006). Les filles tenien un sentit de l'obligació una mica més gran per oferir una ajuda quotidiana a les seves famílies, mentre que era més probable que els fills fornissin suport econòmic als seus pares i germans. Altres mostren allò que Irvin Child (1943) anomena la reacció «rebel» d'incomoditat i ressentiment que senten els adolescents quan es veuen més capaços socialment que els seus pares i estan obligats a actuar com a «cap de la família», cosa que ell va observar entre els fills d'italians americans a mitjan segle xx.

A més, pares i infants no tan sols tenen una relació diferent envers la nova societat, sinó que també n'esperen coses diferents. Amb freqüència, els pares estan disposats a tolerar condicions i reptes que els nadius rebutgen perquè la situació del país d'acollida és encara millor que quan ells marxaren. Els fills dels immigrants empen un marc dual lleugerament diferent. Valoren les noves oportunitats que se'ls obren i tendeixen a ser optimistes pel que fa al futur, però reconeixen que estan exclosos dels mateixos nivells de vida benestant que té el corrent dominant (Suárez-Orozco i Suárez-Orozco 2001).

Els infants immigrants també han de fer front a prejudicis i estereotips. Sota la pressió d'amenaques estereotipades, el rendiment disminueix en una sèrie de tasques acadèmiques (Steele 1992). Per un procés denominat emmirallament social, la noció que tenen els nens de si mateixos es modela en virtut d'allò que els reflecteixen sobre ells altres persones significatives. A vegades, això provoca el que els investigadors anomenen cultura oposicional, la trajectòria pronosticada per assimilistes segmentats segons la qual els infants, confrontats amb una mobilitat limitada, s'integren en una cultura antagònica i pròpia de nuclis urbans deprimits que rebutja els valors i aspiracions del corrent dominant. Aquests infants tenen més probabilitats de quedar fora de les escoles i del mercat laboral, que ells consideren opressius, posició que en determina el destí i produeix una subclasse «multicolor» formada per joves oposicionals de moltes races. Amb tot, els que es mostren crítics amb aquesta postura sostenen que les minories desenvolupen formes no-oposicionals de gestionar el racisme que fins i tot poden acabar en ascensió social (Neckerman, Carter i Lee 1999).

Certament les escoles no assoleixen això sense ajuda. Les estructures econòmiques i d'oportunitat social, la qualitat de la infraestructura i les tensions i estereotips racials perdurables juguen, sens dubte, el seu paper. Com postula la teoria de l'assimilisme segmentat, la manera d'incorporació a la societat d'acollida, els tipus de barris on s'estableixen les persones, el capital social i cultural disponible dintre de les comunitats ètniques, així com les diferències racials i culturals tenen una enorme influència sobre les trajectòries de mobilitat. D'altra banda, no és el mateix que els migradors es traslladin voluntàriament o es vegin obligats a fer-ho a causa de l'esclavitud o conquesta.

Zhou i Bankston (1998) remarquen l'important paper que pot jugar la comunitat ètnica en la conformació de resultats escolars positius. Moltes de les famílies vietnamites que van estudiar es van establir en comunitats ètniques bastides a partir de vincles familiars estesos reformulats, els quals constitueixen fonts potents de capital d'infraestructura. Aquestes comunitats fomenten el comportament productiu a les escoles. Les organitzacions comunitàries subministren recursos educatius, com ara classes de repàs. A més a més, una comunitat densament interconnectada pot regular el comportament del seu jovent mitjançant una vigilància constant, un conjunt de valors compartits, i reforçant per als fills les aspiracions d'ascensió social dels pares. Andrea Louie (2004) emfatitza el paper dels pares en l'educació. Els xinesos americans de segona generació que ella va estudiar estaven força influïts per les expectatives i actituds dels pares quant a l'educació. Tenien motivació per aprofitar el temps perquè creien que l'educació era un mitjà per assolir feines estables i ben pagades en àmbits pràctics i segurs, però tendien a considerar l'escolarització instrumentalment i a negar-se a prendre riscos o a considerar un ventall d'oportunitats més ampli. Bo i tractant d'explicar les diferències pel que fa a la taxa d'ingrés universitari entre asiàtics, hispanoamericans i blancs, Feliciano (2006) va observar que l'estatus de classe premigració i postmigració explica gairebé el 60% de les diferències d'assoliment entre els grups. Més nens van anar a la universitat en els grups que comptaven amb un estatus de classe més elevat abans de la migració, independentment del seu estatus als Estats Units. Els grups de segona generació que resultaren menys representats van ser aquells els pares dels quals tenien un estatus socioeconòmic inferior als EUA i en relació als seus homòlegs no-migradors al país d'origen. Rumbaut i Portes (2006) també recalquen la importància del capital humà parental, l'estructura familiar, i la modalitat d'incorporació dels pares dins les comunitats receptores. Expliquen el baix rendiment escolar entre els joves mexicans com el producte de nivells escassos de capital humà parental, modalitats negatives d'incorporació (una història d'explotació i discriminació), nombres elevats d'indocumentats al grup i el predomini d'estereotips negatius. Observen, però, que la preparació dels mexicans americans que no aconsegueixen superar l'educació secundària és tan sols la meitat que la dels seus pares.

La recerca suggereix, en definitiva, que l'aculturació selectiva combinada amb la conservació ètnica parcial condueix a resultats escolars més positius. Pel que fa als immigrants que viuen en barris no pobres, l'assimilació és positivament associada amb l'aprofitament escolar i el benestar psicològic però, alhora també és positivament associada amb un comportament arriscat (Xie i Greenman 2005). També és més probable que els infants que s'aculturen selectivament s'interessin pels països d'origen i hi estiguin connectats (Haller i Landolt 2005). Però fins i tot els nens educats en cases amb escassos contactes amb el país natal, que es troben arrelats en comunitats ètniques potents, són susceptibles de rebre influències del país d'origen, ja que les forces que les modelen, tot i que són diferents, no estan tan allunyades. L'experiència irlandesa-americana està conformada fonamentalment per l'experiència de créixer irlandès a Amèrica mentre l'irlandès americà transnacional encara està molt interessat pels esdeveniments d'Irlanda, amb els quals s'hi sent força connectat. De qualsevol de les maneres, sembla que l'etnicitat i/o els contactes amb el país natal representen una font de capital d'infraestructura, informació i protecció que contribueix positivament al rendiment acadèmic.

5. Conclusió

Al segle vint-i-unè cada cop hi haurà més persones que seran membres de diverses comunitats a la vegada. Les seves experiències ens porten a comprendre clarament que els interessos per la terra nadiua i pel país d'acollida no són qüestions separades. Tant allò que és nacional com allò que és transnacional neix de forces que es troben dintre i fora de les fronteres nacionals. Quan un petit grup de migradors participa en els seus països natsals d'una manera regular, i un grup més gran hi participa periòdicament, responent a campanyes electorals, davallades econòmiques i desastres de grans dimensions, les seves activitats combinades sumen, tot desafiant valors i comportaments establerts als EUA i arreu del món.

D'altra banda, no és necessari que es doni el cas que els actors transnacionals s'ocupin tant dels seus països natsals que no puguin arribar a formar part dels països que els acullen. Les persones poden exercir drets i acomplir responsabilitats en diverses comunitats. Les seves pertinences múltiples poden reforçar-se mútuament més que no pas minvar-se, no tenen perquè sumar zero. Les persones que saben com actuar a través de les fronteres, que són bi-culturals i bi-lingües, tenen el millor currículum per a l'actual món global. Construeixen ponts i no murs. Tenen la capacitat de transmetre i traduir, bo i fent d'intermediaris entre parts que necessiten entendre's desesperadament. Els intermediaris transnacionals tenen més possibilitats d'esdevenir ciutadans naturalitzats (Portes, Haller i Guarnizo, 2003). Les mateixes organitzacions que fomenten la participació política als Estats Units, també fan el paper de vehicles per al compromís polític a l'Amèrica Central i del Sud (Escobar 2004, Najjar (2004, citat a Fox 2005). Estudiants bilingües i biculturals se'n surten millor a l'escola (Portes i Hao 2002, Sommer 2004). No es tracta de si les vides transnacionals són bones o dolentes sinó, atès que ells es troben

aquí per a romandre-hi, com pot la gent que els encapçala i els seus fills ser més ben protegits i representats?, i què caldria esperar d'ells com a compensació? Quins són, en els nostres dies, els drets i responsabilitats de la ciutadania global?

Les respostes ens demanen admetre la nostra interconnexió i aprendre a solucionar els problemes fora del calaix nació-estat. Significa acceptar que els límits del bé col·lectiu s'estenen més enllà de les nostres fronteres nacionals per incloure persones en els llocs d'on procedeixen els migradors. Significa ampliar el diccionari dels valors i significats que tots compartim. El que constitueix allò que està bé i allò que està malament, la tolerància i la justícia està determinat transnacionalment, no pas nacionalment. Combatre la pobresa, la malaltia i educar els nens no són tan sols projectes nacionals.

Bibliografia

- ALBA, Richard i NEE, Victor. 2003. *Remaking the American Mainstream: Assimilation and Contemporary Immigration*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- BOMMES, Michael i RADTKE, Frank-Olaf. 1996. "Migration into Big Cities and Small Towns: An Uneven Process with Limited Need for Multiculturalism." *Innovation: European J So. Sci.* 9: 75-86.
- BRENNER, Neil. 2004. *New State Spaces: Urban Governance and the Rescaling of Statehold*. Oxford i Nova York: Oxford University Press.
- BUCH, Claudia M. i KUCKULENZ, Anja. 2004. "Worker Remittances and Capital Flows to Developing Countries." ZEW (Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung). Document de treball n. 4-31. Abril. Mannheim: Alemanya.
- CAGLAR, Ayse. 2002. *Encountering the State in Migration-Driven Social Fields: Turkish Immigrants in Europe: Habilitationsschrift* (Tesi postdoctoral). Free Univ., Berlin.
- . 2006. "Hometown Associations, the Rescaling of State Spatiality and Migrant Grassroots Transnationalism." *Global Networks* 6: 1.
- CHILD, Irvin. 1943. *Italian or American? The Second Generation in Conflict*. New Haven: Yale University Press.
- EADE, John (Ed.). 1997. *Living the Global City: Globalization as Social Process*. Londres i Nova York: Routledge.
- ECKSTEIN, Susan i BARBERIA, Lorena. 2002. "Grounding Immigrant Generations in History: Cuban Americans and Their Transnational Ties." *International Migration Review* 36: 799-837.
- ESCOBAR, Christina. 2004. "Dual Citizenship and Political Participation: Migrants in the Interplay of United States and Colombian Politics." *Latino Studies* 2: 45-69.

- ESPIRITU, Yen Le. 2003. *Home Bound Filipino Lives across Cultures, Communities, and Countries*. Berkeley: University of California Press.
- ESPIRITU, Yen Le i TRAN, Thom. 2002. "Viêt Nam, Nu'óc Tôi (Vietnam, el meu país): Vietnamese Americans and Transnationalism." A LEVITT, Peggy i WATERS, Mary C. (Editors). *The Changing Face of Home: The Transnational Lives of the Second Generation*. Nova York: Russell Sage Foundation. Pàgs. 367-98.
- FELICIANO, Cynthia. 2006. Another Way to Assess the Second Generation: Look at the Parents. Migration Information Source, (1 de maig).
- FOURON, Georges i GLICK SCHILLER, Nina. 2002. "The Generation of Identity: Redefining the Second Generation within a Transnational Social Field." A LEVITT, Peggy i WATERS, Mary C. (Editors). *The Changing Face of Home: The Transnational Lives of the Second Generation*. Nova York: Russell Sage Foundation. Pàgs. 168-208.
- FULIGNI, Andrew J. 2006. "Family Obligation among Children in Immigrant Families." Migr. Inf. Source, <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=410>.
- GLICK SCHILLER, Nina i LEVITT, Peggy. 2006. Haven't We Heard This Somewhere Before? A Substantive Review of Transnational Migration Studies by Way of a Reply to Waldinger and Fitzgerald. Document de treball 06-01, Cent. for Migr. & Dev., Princeton Univ.
- GLICK SCHILLER, Nina; CAGLAR, Ayse i GULDBRANDSEN, Thaddeus C. 2006. "Beyond the Ethnic Lens: Locality, Globality and Born-Again Incorporation." *Am. Ethnol.* 33: 612-633.
- HALLER, William i LANDOLT, Patricia. 2005. "The Transnational Dimensions of Identity Formation: Adult Children of Immigrants in Miami." *Ethnic & Racial Studies* 28: 1182-1214.
- HAMILTON, Nora i CHINCHILLA, Norma Stoltz. 2001. *Seeking Community in a Global City: Guatemalans and Salvadorans in Los Angeles*. Philadelphia: Temple University Press.
- HUSSAIN, Mushtaq. 2005. Measuring Migrant Remittances: From the Perspective of the European Commission. Presentat al World Bank International Technical Meeting on Measuring Migration Remittances, 24-25 de gener, Washington, DC.

- JACOBY, Tamar (Ed.). 2004. *Reinventing the Melting Pot: The New Immigrants and What It Means To Be American*. Nova York: Basic Books.
- JONES-CORREA, M. 2001. "Under Two Flags: Dual Nationality in Latin America and Its Consequences for Naturalization in the United States." *International Migration Review* 35: 997-1029.
- KHAGRAM, Sanjeev i LEVITT, Peggy. 2007. "Towards a Field of Transnational Studies and a Sociological Transnationalism Research Program." A KHAGRAM, Sanjeev i LEVITT, Peggy (Eds.). *Transnational Studies*, Vol. 1. Nova York: Routledge. (De pròxima aparició.)
- KIBRIA, Nazli. 2002. *Becoming Asian American: Second Generation Chinese and Korean American Identities*. Baltimore i Londres: The Johns Hopkins University Press.
- KIVISTO, Peter. 2001. "Theorizing Transnational Immigration: a Critical Review of Current Efforts". *Ethnic and Racial Studies* 24: 549-577.
- KIM, Nadia. 2006. "Patriarchy Is So 'Third World': Korean Immigrant Women and 'Migrating' White Western Masculinity." *Social Problems* 53. (De pròxima aparició.)
- KURIEN, Prema A. 2004. "Multiculturalism, Immigrant Religion, and Diasporic Nationalism: The Development of an American Hinduism." *Social Problems* 51: 362-385.
- LEVITT, Peggy. 2007. *God Needs No Passport: Transnational Religious Life*. Nova York: The New Press. (De pròxima aparició.)
- LEVITT, Peggy i GLICK SCHILLER, Nina. 2004. "Conceptualizing Simultaneity: A Transnational Social Field Perspective on Society." *International Migration Review*, 38: 1002-1039.
- LOUIE, Andrea. 2004. *Chineseness across Border: Renegotiating Chinese Identities in China and the United States*. Durham [N.C.]; Londres: Duke University Press.
- LOUIE, Vivian. 2006. "Growing up Ethnic in Transnational Worlds: Identities among Second-Generation Chinese and Dominicans." *Identities* 13: 363-394.
- MANNHEIM, Karl. 1951. "Das Problem Der Generationen. Kölner Vierteljahreshefte Für Soziologie." a KECSKEMETI, Paul (Editor). *Essays on Sociology of Knowledge*. Nova York: Oxford University Press. Pàgs. 309-330.

- MENJÍVAR, Cecilia. 2003. "Religion and Immigration in Comparative Perspective: Catholic and Evangelical Salvadorans in San Francisco, Washington D.C., and Phoenix." *Sociology of Religion* 64: 21-45.
- MORAWSKA, Ewa. 2003. "Immigrant Transnationalism and Assimilation: A Variety of Combinations and the Analytic Strategy It Suggests." A Christian JOPPE i Ewa MORAWSKA (Editors), *Toward Assimilation and Citizenship: Immigrants in Liberal Nation-States*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan. Pàgs. 133-176.
- NAJAR, A. 2004. "Cero, Calificación De Migrantes a Fox." *Jornada*: 14. Citat a FOX, Jonathan. 2005. "Unpacking 'Transnational Citizenship'." *Annal Review of Political Science*. 8: 171-201.
- NECKERMAN, Kathryn M., CARTER, Prudence i LEE, Jennifer. 1999. "Segmented Assimilation and Minority Cultures of Mobility." *Ethnic and Racial Studies* 22(6): 964-65.
- PATTERSON, Rubin . 2006. "Transnationalism: Diaspora-Homeland Development." *Soc. Forces* 84: 1891-1907.
- PORTES, Alejandro; GUARINIZO, Luis E., i HALLER, William J. 2002. "Transnational Entrepreneurs: an Alternative Form of Immigrant Economic Adaptation". *American Sociological Review* 67: 278-298.
- PORTES, Alejandro i HAO, Lingxin. 2002. "The Price of Uniformity: Language, Family and Personality Adjustment in the Immigrant Second Generation." *Ethnic and Racial Studies* 25: 889-912.
- PORTES, Alejandro; HALLER, William i GUARNIZO, Luis E. 2003. "Assimilation and Transnationalism: Determinants of Transnational Political Action among Contemporary Migrants." *American Journal of Sociology*, 108 (maig): 1211-1248.
- PORTES, Alejandro, FERNANDEZ-KELLY, Patricia, i HALLER, William. 2005. "Segmented Assimilation on the Ground: The New Second Generation in Early Adulthood." *Ethnic and Racial Studies* 28 (nov): 1000-1040.
- PORTES, Alejandro i RUMBAUT, Ruben. 2001. *Legacies: The Story of the Immigrant Second Generation*. Berkeley, CA: University of California Press i Russell Sage Foundation.
- PORTES, Alejandro i ZHOU, Min. 1993. The New Second Generation: Segmented Assimilation and its Variants. *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences* 530 (nov).

- RAJ, Dhooleka. 2000. "Who the hell do you think you are?' Promoting Religious Identity among Young Hindus in Britain." *Ethnic and Racial Studies* 23: 535-558.
- REX, John. 1996. "Multiculturalism and Political Integration in European Cities: Special Issue." *Innovations* 9.
- RUMBAUT, Ruben i PORTES, Alejandro. 2001. *Ethnicities: Children of Immigrants in America*. Berkeley i Nova York: University of California Press and Russell Sage Foundation.
- . 2006. *The Second Generation in Early Adulthood: New Findings from the Children of Immigrants Longitudinal Study*. Migration Information Source (1 d'octubre).
- SASSEN, Saskia. 2001. *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- SMITH, Neil. 1993. "Remaking Scale: Competition and Cooperation in Pre-National and Post-National Europe." A ESKELINEN, Heikki i SNICKARS, Folke (Editors), *Competitive European Peripheries*. Berlin: Springer Verlag. Pàgs. 123-156
- SMITH, Robert C. 2006. *Mexican New York: Transnational Lives of New Immigrants*. Berkeley: University of California Press.
- SOMMER, Doris. 2004. *Bilingual Aesthetics: A New Sentimental Education*. Durham, NC: Duke University Press.
- STEELE, Cazilda M. 1992. "Race and the Schooling of Black Americans." A *The Atlantic Monthly* 269(4): 68-78.
- SUÁREZ-OROZCO, Carola i SUÁREZ-OROZCO, Marcelo M. 2001. *Children of Immigrants*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- SWYNGEDOUW, Erick. 1997. "Neither Global nor Local: 'Glocalization' and the Politics of Scale." A COX, Kevin R. (Editor), *Spaces of Globalization: Reasserting the Power of the Local*. Nova York: Guilford Publications. Pàgs. 137-166.
- VIRUELL-FUENTES, Edna A. 2006. "'My Heart Is Always There': The Transnational Practices of First-Generation Mexican Immigrant and Second-Generation Mexican American Women." *Identities* 13: 335-362.
- WATERS, Mary C. i JIMÉNEZ, Tomas R. 2005. "Assessing Immigrant Assimilation: New Empirical and Theoretical Challenges." *Annu. Rev. Sociol.* 31: 105-125.

- WERBNER, Prina. 2000. "Global Pathways. Working Class Cosmopolitans and the Creation of Transnational Ethnic Worlds." *Social Anthropology* 7: 17-35.
- WIMMER, Andreas i GLICK SCHILLER, Nina. 2003. "Methodological Nationalism, the Social Sciences, and the Study of Migration: An Essay in Historical Epistemology." *International Migration Review* 37: 576-610.
- WOLF, Diane. 2002. "There's No Place Like 'Home': Emotional Transnationalism and the Struggles of Second-Generation Filipinos." A LEVITT, Peggy i WATERS, Mary C. (Editors.) *The Changing Face of Home: The Transnational Lives of the Second Generation*. Nova York: Russell Sage Foundation. Pàgs. 255-294.
- XIE, Yu i GREENMAN, Emily. 2005. Segmented Assimilation Theory: A Reformulation and Empirical Test. Report 05-581. Population Studies Center, University of Michigan, Institute for Social Research.
- ZHOU, Min i BANKSTON, Carl L. 1998. *Growing Up American: How Vietnamese Children Adapt to Life in the United States*. Nova York: Russell Sage Foundation.

Nota sobre l'autora

Peggy Levitt és professora associada al Departament de Sociologia del Wellesley College (Estats Units) i investigadora al Centre Hauser per a Organitzacions no Lucratives i al Centre Weatherhead per a les Relacions Internacionals de la Universitat de Harvard. També és membre del Comitè de Direcció del Consell de Recerca en Ciències Socials del Grup de Treball sobre Globalització i Religió.

És autora de nombrosos articles i llibres. D'aquests darrers destaquem *The Transnational Villagers* (Els veïns transnacionals), en el qual s'exploren les potents connexions familiars, polítiques i religioses que hi ha entre un barri de la República Dominicana (Miraflores) i un barri de Boston (Jamaica Plain). En ell s'examinen les vies com aquells lligams transformen la vida del lloc d'origen i del lloc d'acollida.

L'altre llibre que destaquem és *The Changing Face of Home* (El canvi de fesomia de la llar). En ell l'autora examina l'abast del compromís dels fills d'immigrants amb les pràctiques transnacionals observades en els seus pares. És un diàleg entre les activitats i identitats de la segona generació en relació amb els seus països ancestrals, i aproxima qüestions importants per ser investigades en el futur.

Debats d'Educació

1. **Els pilars de l'educació del futur.** Juan Carlos Tedesco. Maig 2005, 22 p.
2. **L'educació del futur i els valors.** Javier Elzo. Maig 2005, 55 p.
3. **Per què l'escola no és una empresa?** Christian Laval. Maig 2005, 30 p.
4. **Educació: dret o mercat?** Joan Coscubiela. Maig 2005, 18 p.
5. **És il·limitat el rendiment educatiu? La importància d'avaluar l'educació amb una perspectiva internacional.** Andreas Schleicher. Juliol 2006, 27 p.
6. **La pràctica solidària com a pedagogia de la ciutadania activa.** María Nieves Tapia. Juliol 2006, 56 p.
7. **Claus de l'èxit del sistema educatiu finlandès.** Reijo Laukkanen. Juliol 2006, 26 p.
8. **Comprendre la segona generació a través d'una òptica transnacional.** Peggy Levitt. Febrer 2007, 39 p.

